

2 czerwca 2018 r.

Waldeman, tyski grof...

Sztyjc sam spōminōm szpasownego wigyjca Stanisława Ligonja, Karlika ze Kocyndra. Ale niy ino Łōn sam sie szykowniście zapisōł we naszymy historyji. Drugim takim, ło kerym werci sie sam ździebko położprowiac je tyski grof mianowany Til Sowizdrzōł abo inakszij Dyl Ojlynszpigel. Wysznupełech mocka gyszichtōw ło tym chopie i terōzki ło Niyem położprowiōm. Mianowōł sie łoń Waldemar Niestrōj tela, co powszychnie mianowali go Waldemannym. Urodziōł sie we Leśnicy we miyszczzańskij familiji i jako jedyn ze mało ftorych Ślōnzōkōw, napocznōł sztydyrowac prawo, i to we Wiydniu. Nō ja, Wiydyń słynōł ze mocki kafyjōw, szynkōw, kaczmōw i restaurantōw, ftorych bōł Łōn czynstym byzuchantym. Można tyż i skuli tego do łostatka sztydyrowaniō niy dotwōł. I jō mu sie tam blank niy dziwujac. Pewnikym ale mōg tyż słyszeć taki fal, kery przitrefiōł we hotylu „Sacher”. Rōłczasu kuzin cysōrza, arcyksiōnża Otto wylōz do hotylowygo „westybulu” i pokōzōł sie hormiji wiydyńskich mamzeli sagi jak turecki świynty ino ze deczkōm przy pōsku i we madziarskij czōpce ze fyjderpuszym na palicy.

Nōjprzodzij zōł Łōn we zabranyj familiji we Tychach ale mu sie tam **mierzło**, a świat wōbiōł uciechōma. Ludzie we Tychach, kerzy go jesce boczōm łopisujōm ci go tak: strzydniō srogi, ło galantnyj fresie, deczko siwych, ufrizowanych wosach, sztramski we sia, wyglōndōł niy na miastowego chopa a barzij na grofskigo synka tym tuplym, iże sie sōm grofym mianowōł. Nosiōł sie Waldemann richtich po pańsku, gowa bez lato garniyrowōł frōpowym chelmiskiy jak hamerikōński szauszpiler Clarc Gable a bez zima łoblykōł hut prōmp ze pariskich zalōnōw. Ku tymu łobuwōł zōłte sztible. Chnetki tyż stōł sie Waldemann lyjwym zalōnowym, i to niy ino ajuści we Tychach, ale we tych srogszych i szykowniyjszych miastach naobkoło, po łobiuch zajtach szweli, ftorō przebiygala za Mikołowym. Gōdōł szykowniście po polskimu, po miymiecku a po francusku. Mōg ci tyż beztōż wkrōncać sie bez problemy we nōjlepszyjszō kōpanijo i balōwac za jejich pijōndze. Bo jejigo familijō blank niyrada łōżyła na takigo ci „syna marnotrawnego”, utratnego karlusa, ftory poradziōł mocka przetyrmanić.

Nocne balandrōwanie szyndziōła Waldemanna łodgrowali sie zawdy we nōjszykowniyjszych katowskich restaurantach, kaczmach i szynkach. Problemy ino bōł ze wrōcaniyem sie nazōd do dōm do Tychōw. Nasz wigyjc bōł dyć anō jedzinym monej czowiekiym, ftory miōł sōndowō szpera na jeżdżynie cugami. A to beztōż, co niy miōł ci łoń zwyku lajstnōńć sie bileta, co wtynczōs niy bōło tak ajnfach jak terōzki. Coby wlyjżć na bansztajg trza bōło musowo mieć bilet.

mierzniōńć sie – nudzić się;

mierzniōńć sie, cknić – przykrzyć się;

Ale tyn nasz kocynder nigdy takigo niy miōł, miōł atoli szykownistygo wilczura festelnie napolōnego na szafnerōw. Pies brōnczōł, Waldemann go prōbowōł uholkać, szafner sie dyrgotōł i zawdy ci jakimsik szczysnym cufalym pōn i psiōk przeszwarcowali sie bez te wyjńście na bansztajg.

Zatym juzaś rest łodgrowōł sie rajn we cugu, kaj tyn łoklany pasażyr na gapã gniywym, łozjarganym głōsym, przezywōł na szafnera, kery nagabowōł go ło bilet, iże chnetki bydzie wyciepniynty ze roboty za dociyrność ku dostōjnikōm państwōwym. Pōrã razy tyn kōsztik mu sie udōł, yntlich jednakowōż tyn ci łobciynżliwy pasażyr trefiōł do gyrichtu, kaj łorzykli dlō niygo szpera na korzystani ze usugōw tamesznego PKP. Niy łoznaczo to dyć żysz, coby łōn łodrzyknōł sie po tym wszyjskim smykōw do Katowic. Wrōcōł tamstela do Tychōw roztomajtymi autokami. Sprzijażliwych łōnych posiōdōczy poznōwōł we katowskich kaczmach i **herbergach**. Rōłczasu we nocy zamiyrzōł wrōcić do chałpy a tu ci jak na łostuda żōdyn ze przigōdnych kōmpanōw nie miōł automobilu. Waldemann wywōniōł wartko, iże przy sōmsydnim tizsu baluje dyrehtōr ślōnskigo ZOO. Napocznōł tyż głōsno łozprawiać spōłbiysiadnikōm, iże mō we chałpie dwie rzōdke, jedzine we swojij zorcie małupice a skuli tego, co łōn niy ma fachman abo ekspert, rōd tōnio je skali. Dyrehtōr ZOO moc sie zainteresyrōwōł, ale chnetki tyż dowiedziōł sie, iże eżli kce kupiżć te afy, to musi sie uzdać zarōzki, bo łōn, tyn nasz miglanc cugym zarōzki ło rozwidnioku musi wyciōngnōńć do Berlina. Dyrehtōr uzdōł, wsiōd za lynkiyra swojij DKW i pojechali do kupy do Tychōw. Tu ci bōło jednakowōż sroge łoszydzynie dlō tego dyrehtōra, a to skuli tego, co tyn nasz wigyjc przedstawiōł mu swoja siostra i mamulka, i prawiōł, co ło tych afach gōdōł we restaurancie.

Inkszym razym – a wszyjsko to sie dziōło we festelnie wtynczōs wywołanym restaurancie „Monopol” – poznōł sie tyn nasz Waldi ze dyrehtōrōma nōjważnijszygo potyntata przemysłōwygo, a jako iże powrōt do Tychōw juzaś stanowiōł problm, dōł do wymiarkowaniō skalynie łōnym pakytu akcyjōw tyskigo brōwaru. Wrażyni sprawiōł take, iże panoczki uwiyrzyli mu na słōwo i wypuściyli sie w drōga, coby we gabinyce dyrehtōra ksiōnżygo brōwaru przisztymplować stanowiynie. Portiyr, kej ino uwidziōł takō sztramskō limuzina wpuściōł zarōzki byzuchantōw na teryn brōwaru. Autok podjehōł ku dyrehtōrskij wili. Waldemann wkludziōł swoich kōmpanōw do gabinytu, dōł skōzać, co idzie wydać polecynia słōżbie i poszōł spać do swojij chałpy. Kej ino zjawiōł sie richticzny dyrehtōr, dugo ci niy poradziōł spokopić, co tyż te chopy robiōm we jejigo gabinyce.

herberga – coraz rzadziej używane obecnie określenie karczmy, knajpy, tawerny, gospody;

Bali kej żōdnego niy udało sie wykminić na podwieziynie autokiym, a taki cufal przidarzōł sie kajsik we 1937 r, wicman dōwōł se rada. Do kupy ze jednym wywołanym katowskim dochtorym i niy mynij wzyntym alwokatym uzdali, co wypuszczōm sie na ausflug. Skuli tego, co żōdyn śnich niy miōł autoka, wigyjc Waldemann urzōndziōł, iże zarōzki sie taki autok lajstnie, nōjlepszij mercydesa. Pokwanckali sie do nōjbliższyjszygo „autosalonu”. Trza przeca skorzij kupiyniō taki autok wyprōbować. Chopy dugo smōwiali sie eżli wykludzić sie można do Krakowa abo można, do Tarnowskich Gōr. Na łostatek stanōło jednakowōż na tym, iże pojadōm do Biylska. Jakōżby inakszij – bez Tychy. Kej przejyżdżali kole tyskiego brōwaru Waldemann dōł do wymiakowaniō, coby duldnōńc jake piwo na kacynjamer, co przijynte łostało ze srogim uważowaniym. Wlejżli do „Parkowyj”, ftorō bōła nałōnczōs szykownistōm i sztramskōm biyrstubōm. Ōłber niy miōł żōdnych wōntpliwōsci, iże za rechnōng zabuli ftosik inkszy, niźli stały bywalec, totyż ze rułōm filowōł kej tyn Waldemann rzyknōł, co musi pōjńśc do hażlika i jesce barzij, blank ajnfach polekuśku sie weknōł. Anwalter i dochtōr niy dosik, co musieli zabulić za łobsztalowane piwo, to jesce ku tymu wrōcali nazōd do Katowic cugym. Szofer ze tego autozalōnu niy miōł przeca nōjmyńszego zamiaru wiyż nazōd tych „szwindlyrzy”.

Tyn nasz Waldi Niesiestroj – bogać tam – niy straciōł swojij frechowności wrōłz ze nastaniym we Tychach Trzecij Rzyszy. Rzeczy wszyjske poradziyli po miymiecku, ale bōł to lynzyk ajnfachowy, prolytarjacki. Łōn juzaś gōdōł jynzykiym szauszpilerskim. Napocznōł łozprawiać, iże ze wiydyńskich czasōw znō sie ze samiuśkim Adolfym – a prōwdōm sztyudyrowōł we tym ci samym czasie – i skrōny tego, forszlagowōł familijōm piyrszych zawiyranych we heresztach powstańcōw ślōnskich, iże za szmyrgelt powyciōngō, wysmukō jich ze gestapo. I richtik, prōwdōm, dziynka łopowodze i frechowności, chokia bez kōnszachtōw, rōłz abo drugi mu sie udało. I tyn Waldemann yntlich żōł niy ino po pańsku, ale i miōł mocka pijyndzy.

Ciynżke czasy prziszli na niygo wrōłz ze wydaniym zarzōndzyniō, iże wszyjske łobywatele Miymiec muszōm robić. Waldemann uznōł, co śnim sie to blank niy kupluje – grofy przecamć robotōm sie niy gańbiōm. Trefiōł do Auschwitz. A po srogij chaji jaō tam zrbiōł chnetki go zakatrupiyli. Bōło to bez lato 1943 roka a miōł ci łōn wtynczōs szejsćdziesiōnt jedyn lōt. Jejigo styl życiō i usmolōno śmiyrć przyjńszli do lokalnyj legyndy. Nō ja, bōł to na isto richticzny Ślōnzōk, nasz chop ze kwi a kostyrōw.

uważowanie – tutaj: uznanie, akceptacja;